

عنوان نشست: گونه‌شناسی هنجاری منشور حقوق شهروندی

شناسنامه نشست	
واحد برگزار کننده نشست:	دانشکده حقوق و علوم سیاسی
مسئول نشست:	دکتر پوریا عسکری (عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی)
تاریخ برگزاری نشست:	۱۳۹۷
اعضای هیئت علمی:	دکتر سید قاسم زمانی، دکتر حسن و کیلیان، دکتر وحید آگاه (اعضای هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی)
نمایندگان دستگاه‌های اجرایی مرتبط:	دکتر جواد نوروزی و خانم مونس کشاورز (انجمن دانش گستر حقوق شهروندی)
مسئله محوری نشست:	جنبه‌های هنجاری و اجرایی منشور حقوق شهروندی
سازمان‌های هدف توصیه سیاستی:	ریاست جمهوری، دستیاران ویژه حقوق شهروندی

چکیده مباحث طرح شده (مقدمه، چالش‌ها و مشکلات پیش رو):

نشست گونه‌شناسی هنجاری منشور حقوق شهروندی با هدف تعیین ماهیت هنجاری این سند و نیز جنبه‌های اجرایی و اثرگذاری آن بر نظام حقوقی ایران با حضور اندیشمندان حقوق عمومی، حقوق بشر و حقوق بین‌الملل در دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی برگزار شد. مسئولین اجرایی از دستگاه‌های دولتی و نیز سازمان‌های مردم‌نهاد نیز در این نشست حضور داشتند و بعد از ارائه سخنرانی‌ها به گفتگو و تبادل نظر با اساتید شرکت کننده در نشست پرداختند.

هدف عمده این نشست تأکید بر اثرگذاری منشور حقوق شهروندی به عنوان یک مصوبه نمادین بر نظام‌ها و نهادهای اجرایی، قضایی و تقنینی کشور بود؛ خاصه آنکه در برخی از محافل گفته می‌شود منشور حقوق شهروندی از آن حیث که فرآیندهای مرسوم قانون‌گذاری را طی نکرده، حائز آثار قانونی نیست؛ این گفته از جهات مختلف در این نشست مورد بحث و بررسی قرار گرفت تا مشخص شود:

۱. منشور حقوق شهروندی هر چند نمی‌تواند به مثابه قانون مصوب مجلس شورای اسلامی، مورد استناد و اجرا قرار گیرد، ولی با توجه به موارد مشابه در کشورهای دیگر، باید به عنوان سندی نمادین مورد توجه ویژه باشد که می‌تواند عملاً راهگشای همه دستگاه‌ها و به‌ویژه، دستگاه‌های اجرایی باشد؛
۲. منشور حقوق شهروندی با توجه به تعهدات مصرح در آن، از حیث حقوقی بین‌المللی به گونه‌ای برای ایران، ایجاد تعهد می‌کند و می‌تواند به عنوان سندی در تأیید مجدد تعهدات ایران وفق میثاقین ۱۹۶۶ و سایر معاهدات حقوق بشری که ایران به آن‌ها ملحق شده، به حساب آید؛
۳. منشور حقوق شهروندی از آن حیث که از سوی رئیس‌جمهوری به دستگاه‌های اجرایی ابلاغ شده، برای مجموعه دولت ایجاد تعهد می‌کند؛
۴. تعهدات مذکور در منشور حقوق شهروندی نیازمند تبیین بیشتر و به‌ویژه، قانون‌گذاری مستقل است تا بتواند با جزئیات دقیق، منشأ اثرگذاری بیشتر واقع شود؛
۵. منشور حقوق شهروندی باید مورد اتکای همه نهادها و از جمله، مجموعه‌های غیردولتی و سمن‌ها، واقع و تلاش شود با همراهی و همکاری این قبیل مجموعه‌ها، جنبه‌های هنجاری مذکور در آن به اطلاع عموم و نیز دستگاه‌های ذی‌ربط رسانده شود و هر ساله، گزارش عملکردی درخصوص میزان پایبندی دستگاه‌ها و به‌ویژه، مجموعه‌های اجرایی تهیه شود.

توصیه‌های سیاستی:

۱. منشور حقوق شهروندی، سندی نمادین است که نمایانگر تعهد دولت جمهوری اسلامی ایران به موازین شناخته‌شده حقوق بشر و حقوق شهروندی است و لذا ضرورت دارد با این نگاه در رأس برنامه‌های دولت قرار گیرد.
۲. منشور حقوق شهروندی جدای از ماهیت هنجاری آن، بدین سبب که از سوی ریاست جمهوری به دستگاه‌های اجرایی ابلاغ شده، برای این دستگاه‌ها جنبه لازم‌الاجرا دارد و

لذا ضروری است که چنین امری به شکل مقتضی به اطلاع کلیه دستگاه‌های دولتی رسانیده شود.

۳. منشور حقوق شهروندی، قانون نیست و اصولاً ضرورتی برای تصویب آن به‌عنوان قانون وجود ندارد؛ به این دلیل که اولاً- بسیاری از مطالب مصرح در منشور در اسناد دیگر قانونی و از جمله در قانون اساسی، قانون آیین دادرسی کیفری و ... تصریح شده و ثانیاً- اگر بنا باشد موازین مصرح در منشور حقوق شهروندی به قانون بدل شوند، این امر مستلزم قانون‌گذاری مجزا و مستقل در خصوص هریک از موضوعات مصرح در منشور است تا از این طریق، کلیه جزئیات مربوط به اجرای قانون در متن قانون درج شود.

۴. دولت جمهوری اسلامی ایران باید منشور حقوق شهروندی را در سطح بین‌المللی به‌عنوان تعهد مجدد خود به موازین بین‌المللی شناخته‌شده حقوق بشر مورد توجه قرار دهد و در نظر داشته باشد که در کلیه گزارش‌های ارائه شده به نهادهای بین‌المللی، به مفاد منشور به‌عنوان تأکیدی بر تعهدات سابق دولت اشاره کند، با این قید که هر جا در منشور حقوق شهروندی، تعهدی مازاد بر تعهدات سابق یافت شود، میزان، تعهد مصرح در منشور حقوق شهروندی خواهد بود و اگر در مواردی آنچه در منشور آمده از تعهدات سابق کمتر باشد، ملاک؛ همان تعهدات سابق است.

۵. منشور حقوق شهروندی، آن زمان به هدف غایی خود خواهد رسید که اولاً- در سطح وسیع، در مورد آن اطلاع‌رسانی شود و ثانیاً- از طریق سمن‌ها و نهادهای غیردولتی از حیث اثرگذاری بر رفتارهای دستگاه‌های دولتی مورد ارزیابی قرار گیرد و هر ساله گزارشی مجزا از این نهادها در خصوص میزان پایبندی دستگاه‌های اجرایی به محتویات هنجاری منشور حقوق شهروندی و آثار حاصل از آن منتشر شود.

۶. منشور حقوق شهروندی باید مورد توجه نظام آموزشی اعم از آموزش و پرورش و آموزش عالی قرار گیرد، به نحوی که در همه رشته‌های تحصیلی و در همه سطوح، سرفصل‌هایی مجزا برای آموزش محتوای منشور حقوق شهروندی تبیین شود. در عین

حال ضرورت دارد به‌ویژه در آموزش و پرورش، تمهیداتی جهت آموزش حقوق شهروندی به معلم‌ها در قالب برنامه آموزش رسمی مربیان در نظر گرفته شود.

۷. ضرورت دارد در معاونت حقوقی رئیس‌جمهور و نیز با کمک دستیار ویژه حقوق شهروندی رئیس‌جمهور و وزارت دادگستری، محتوای منشور حقوق شهروندی به‌صورت تنقیحی با سایر قوانین و آیین‌نامه‌های در حال اجرا تطبیق شود و گزارشی درخصوص میزان انطباق یا عدم انطباق قوانین و آیین‌نامه‌های موجود هیئت وزیران با موازین منشور حقوق شهروندی تهیه شود. در عین حال ضرورت دارد، دولت در تهیه لوایح و آیین‌نامه جدید، همواره محتوای منشور حقوق شهروندی را مدنظر قرار دهد.